

ander matt

två berg och en gata

Matsalen på Hotel Badus är ganska tråkig, men har ändå någon slags praktisk och rustik charm. Mycket väggfasta möbler, plastblommor, halvtrångt mellan borden, halvfullt med gäster och bakom baren står kocken i kökssolkigt förkläde och skämtar med en ensam militär som dricker öl. Längst in i ett hörn tittar Jerk Looman, mannen bakom filmerna om Swedish Posse, trött upp från en tallrik med pommes, wienerschnitzel och brysselkål.

- Jo, det smakar ok.
- Filmat något? undrar jag.
- Inte mycket, det har varit snö och dålig sikt i många dagar nu, men i morgon ska det tydligen bli bättre.

JAG OCH ALVARO HAR kommit till hotellet för att träffa bergsguiden Flory och Mattias, Henrik och Per från Aktivitetsfixarna, den enda svenska resebyrå som kör charter till Andermatt. Planen är att Flory under en dag ska visa vad han och dalen har att erbjuda när det gäller offpist. Med stora gester beskriver den gängliga tysken åk, snödjup och lutningar.

- You like offpist, yes? säger han.
- Yes.
- Yes, good!

»Pistmaskinen har gett upp, den har bara kört upp till toppen av den igensnöade pisten, vänt och flytt ner till sitt garage igen.«

När schnitzeln är i magen och ölglasen tomma bryter vi upp efter att ha bestämt träff vid Gemstocks dalstation klockan nio på morgonen.

– Is it hard to find? frågar jag.

– Just follow the street. There is only one street, säger Flory och skrattar.

Vi vandrar hemåt på den enda gatan. Det finns fler, men de andra ser mest ut som trånga gränder. Det är utmed huvudgatan som hotell, restauranger, affärer och barer ligger. Trots att det är sent sliter gubbarna från snösvängen med att få undan resultatet av de senaste dagarnas snöfall. Det är bara ett par veckor in i januari, men snövallarna utmed gatan är redan fulla och därför lastar de snön på lastbilar som tippas ner i dalen.

Långt upp på bergssidorna brummar pistmaskinerna tungt och genom luckorna i det uppsprickande molntäcket kan vi ana stjärnorna.

PÅ MORGONEN GLIDER kabinen långsamt över den stora gryta som utgör framsidan av Gemstock. En pistmaskin gräver sig trött uppför i den halvmeterdjupa lössnön under oss. Det är bara att hoppas på att han ger upp och lämnar fluffet i fred.

Det första åket håller vi svagt vänster från toppen, nära pisten, ner mot St. Annaglaciären. Snön är fin och med stora svängar styckar vi ett stort snöfält precis till höger om pisten. Flory kollar vad vi går för och gör lite konst för att visa var skåpet ska stå.

Vi åker tillbaka ner till mellanstationen och tar kabinen upp mot toppen igen. Gemstock är ett perfekt öppistberg och det känns lite som en lillebror till Grand Montets i Chamonix. Gemstock är lika brant och även här har pisterna fått ge utrymme till öppisten. Dessutom vänder större delen av båda bergen solen ryggen till en bra bit in på eftermiddagen, något

som gör att snön håller sig kall länge. Men visst finns det skillnader; när det är dåligt väder på Gemstock finns det ingen skyddande skog, det är långt mellan nitbältena och är du på plats under veckorna är köerna korta, om inte obefintliga. Dessutom ligger Andermatt i det område av Alperna som nästan alltid får mest snö.

– **AH, THE FRONT SIDE IS OPEN**, lets go there, säger Flory och pekar ut genom det immiga kabinfönstret.

Pistmaskinen har gett upp, den har bara kört upp till toppen av den igensnöade pisten, vänt och flytt ner till sitt garage igen. Efter sig har den lämnat ett tio meter brett spår där ett gäng carvare trängs.

Efter att ha åkt framsidan några gånger ger vi oss i kast med Felsental, en av Gemstocks stoltheter. Åket har en fallhöjd på 1 500 meter och går från toppen av berget, ner genom ett böljande landskap med branter, flackare partier, traverser och sedan nya branter, hela vägen ner till dalen. Flory håller täten, kör några hundra höjdmeter och stannar till på ett säkert ställe och inväntar gruppen. Men han väntar inte tillräckligt för att mjölksyran helt ska försvinna.

– Ok, yes, good, follow me, säger han och glider iväg mot nästa brant.

BAKOM ETT KRÖN TRÄFFAR vi på Possegänget. Jerk och Jon Örarbäck väntar på att Karina Hollekim och Ted Josefsson ska bli klara i solen på andra sidan den lilla dalen. Det är kallt och Jon hoppar från fot till fot för att hålla värmen.

– Vi är klara, raspar det till i radion.

– Ok, du kan köra Ted, svarar Jon.

Ted drar iväg, gör några svängar, droppar en rejäl klippa och sätter landningen. Nästan. Han är snabbt uppe igen och fortsätter ner för dalen.

Innan vi ger oss av ser vi Karina göra ett

snyggt och avslappnat åk. Livet som filmstjärna verkar hårt.

Med mjölksyralår gör vi de sista svängarna ner till dalen genom gles buskskog. Flory är snäll och ger oss en lunchrast som säkert är en kvart lång.

PÅ EFTERMIDDAGEN TAR VI ÄN en gång liften upp mot Gemstock. Från liften spanar vi linjer ner på framsidan, nedanför mellanstationen. Flory förklarar att det är böter på 2 000 schweiziska franc om man åker ner där. Och det är inte svårt att förstå att vi spanar på olagliga linjer. Bergssidan är brant och ligger rakt ovanför byn. Århundraden av laviner har gjort att vegetationen på bergssidan mest består av buskar och för att skydda byn har man byggt lavinstängsel över hela bergssidan.

– Ser ut som om berget har fått tandställning, säger Henrik.

Vi byter kabin och fortsätter än en gång mot toppen. Sedan ner i Felsental, gör större delen av åket för att sedan skråa långt vänster och slutligen hamna i grannbyn Hospental.

Andermatt är litet, men Hospental ändå mycket mindre. En sömning by med en kyrka, en samling hus och som ofta i schweizisk glesbyggd: en lift med 1 200 meters fallhöjd.

LIKT ETT GÄNG COWBOYS i någon dålig film drar vi in på den öde bygatan. Istället för ökendam borstar vi snö från kläderna, istället för rasslande sporrar har vi knarrande pjäxor på fötterna. Men någon saloon verkar inte vara öppen så här dags och vi följer på trötta ben Flory mot liften, som ligger en bit längre bort utmed bygatan. Ingen kö och innan stolliften drar iväg räknar jag till 17 bilar på parkeringen. Dagen efter ett rejält snöfall. Vid en lift med 1 200 meters fallhöjd. Schweizisk glesbyggd är bra.

Från toppen av berget håller vi svagt

Vänster denna sida: Mattias Cöster i Nätschen. Mitten: Jode-ladlil-hoho. Höger: Stefan Lundin hittar lite sol på Gemstock.

vänster och siktar ner mot nästa by, Zumdorf. Flory lovar att det här ska bli dagens sista åk, att vi kan ta det lite lugnare. Mina lär tackar honom. Allt är bra tills Per kommer på att han ska flyga hem till Stockholm senare på eftermiddagen. Så dagens sista åk går i högre tempo än de på förmiddagen. Vår guide kör först, väntar in oss och lite innan låren slutar bulta stakar han iväg igen. Som grädde på tröthetsmoset ligger en tunn vindskorpa uppe på snön, men längre ner blir det bättre. Ju snabbare klockan går, ju kortare blir pauserna och till slut orkar jag bara göra tio svängar innan jag måste stanna igen. Från det sista krönet kan vi se att taxin vi beställt redan väntar nere vid järnvägen. En av mina jobbigaste skiddagar någonsin avslutas med att staka en halv kilometer längdspår. Uppför.

EFTER ATT VI SLÄPPT AV Per vid hans hotell, fortsätter vi andra mot Andermatts after ski. På baren Spücher verkar man ha siktat in sig på de som gillar after ski, men som varken vill

ha ungdomsfylla eller Living next door to Alice. I den trånga lokalen, vid det enda som kan liknas vid ett torg i den lilla byn, serveras öl, annan dryck, skön musik och enklare mat till sugna skidåkare. Bartendern hejar glatt trots att det bara är mitt andra besök i baren. Stämningen är glad och avslappnad, i hörnen ligger svettiga skidkläder och immiga skidglasögon. Skäggiga kanadensare i solblekta gamla jackor som bummat i decennier delar bord med svenskar med ryggplattor och nästa års skidor. Vi hittar ett bord utmed en av väggarna och skidåkarlögnera drar igång. De som kommer senare och inte får plats i lokalen tar sin öl under den stora gasvärmaren som står på utsidan. Antagligen är lögnera där ute liknande de här inne.

PÅ MORGONEN DAGEN efter svär jag än en gång över att jag låtit after skin komma före stretchingen, som sedan inte kommit alls. Det knakar lite varstans i kroppen när jag tar trappan upp till frukostmatsalen, som ligger på översta våningen i hotellet. Det är tidig mor-

gon och eftersom det fortfarande är lågsäsong är det glest i matsalen. Vi snackar med hotellägaren och han pratar sådan där skön engelska som tyskarna pratar i Die Hard och i krigsfilmer från femtiotalet. Han förklarar att orsaken till att Andermatt får mest snö i Schweiz, vinter efter vinter, är att lågtrycken stannar i bergen runt byn oavsett vilket håll de kommer ifrån. Jag undrar om 1,5 meter i byn och 4,5 på berget inte är mycket snö, även här.

– No, no, 1,5 meter schnow in villisch is not mötch, säger han och skakar på huvudet.

PÅ EFTERMIDDAGEN SITTER jag, Henrik och Mattias i liften på väg upp till dalens andra liftsystem, det sydvända Nätschen. Vi har ägnat förmiddagen åt kallsnö på Gemstock och tänkt att äta en sen lunch och sedan se vad den här delen av Andermatt har att bjuda på. Nätschen skiljer sig mycket från Gemstock. Det här berget är inte alls lika brutalt, här finns inga glaciärer och här kan man äta lunch i solen. Medan vi dinglar

uppåt i den trötta liften spanar vi spår efter det lilla hjortdjuret gems på sydslutningen ovanför byn. Vi ser spår men inga djur.

– Kolla där, säger Mattias och pekar mot en glänta.

På den branta sydslutningen har snön släppt hela vägen ner till marken, men inte dragit iväg. En stor spricka rakt ner genom novembers, decembers och januariers snö. En lavindödsfälla som bara väntar på lite extra tyngd, en skidåkare eller lite mer snö för att slå igen över sitt offer. En nackdel med att åka på en ort där det snöar mer än ofta.

Vi testar några av pisterna och det är faktiskt roligt att få använda stälkanterna efter några dagar i lössnö. Nätschen är inte stort, men har smart dragna liftar, fina pister, stora offpistytter och 900 meter fallhöjd. Efter att ha testat pisterna gräver vi fram ett bord ur snön på en solig uteservering. Jag skyller gårdagens trötta lår på gulaschen jag åt till lunch och idag kontrar jag med en stor tallrik pommes. Med majonnäs.

Resten av dagen ägnar vi åt att åka utmed järnvägen som går ner mot byn flera gånger. Åket har inte mer än 400 meter i fallhöjd och lutningen är snäll, men klippor och korta branter utmanar. På vägen tillbaka till liften åker vi förbi en bondgård. Det luktar ko, det luktar getskit, det luktar landet.

SKA HAN ALDRIG SVÄNGA? Det är sista dagen i Andermatt och jag står i pisten ner mot byn från Gemstock. Framför mig forsar Patrik Lund, alias Pastorn, ner för den svarta backen och han verkar inte ha en tanke på att svänga. Lite svårt med decimeterbreda skidor, men han kan ju i alla fall försöka. Jag har träffat Pastorn och hans vapendragare, Stefan Lundin, i restaurangen i lifthuset några timmar tidigare och nu står jag och Stefan på ett krön och ser Pastorn försvinna ner mot Andermatt. De båda norrlänningarna är ganska nytända stjärnor på den svenska friåkarhimlen och de hänger till vardags i Engelberg och Kittelfjäll, där de –

just det – åker mer än de snackar. Den norrländska dialektens avsaknad av både vokaler och konsonanter gör att det är glest mellan orden i pratbubblan som hänger i luften mellan mig och Stefan. Det enda som hörs är Pastorns kläder i pubertetsstorlek som fladdrar på hans tunna kropp innan han spränger ljudvallen en halv kilometer längre ner. Stefan klistrar brädan utmed fallinjen och accelererar iväg, även han med svårighet att svänga.

Vi letar lössnö och hittar den, trots att det gått några dagar sedan det snöade. Vi plåtar, leker och även om jag känner mig gammal och trött med så här vassa åkkompisar är det riktigt roligt. Men ganska snart tar både pommesen och majonnäsen i benen slut. Jag föreslår Spücher och de andra hänger på. Dit är det lätt att hitta.

Just follow the street. There is only one street.

Text och bild: Rikard Andreasson

fakta/andermatt

Resa

Flyger du är Zürich närmast. Från flygplatsen går tåg in till centralstationen, där du byter till tåg söderut. Sedan byter du i Göschenen för den sista biten upp till Andermatt. Tågresan tar ett par timmar. Kör du bil är det bäst att köra A2 från Basel, sväng av vid Göschenen och fortsätt tio minuter upp till Andermatt.

Charter

Det enda svenska reseföretag som kör till Andermatt är Aktivitetsfixarna (www.aktivitetsfixarna.se)

Bo

Det finns många mysiga familjeägda hotell i byn. Möjlighet att hyra lägenhet finns också. Gå in på www.andermatt.ch, där finns det länkar till boende.

Bergsguide

Flory Kern (www.flory-kern.de) är en tysk bergsguide som bor en stor del av året i dalen och har bra koll på läget. Pratar bra engelska, men med tysk dialekt.

Äta

Det finns ganska många restauranger utmed bygatan. Många av dem ligger i anslutning till hotellen. Priserna är ungefär som i Sverige. Vill du ha det lilla extra när det gäller boende och mat ska du kolla in 3 Könige & Post (www.3koenige.ch)

Lifkort

Föregående säsong kostade ett lifkort för sex dagar 1 250 kronor.

Skidåkning

Skidåkningen i dalen är uppdelad i tre olika liftområden. I Andermatt ligger Nätschen och Gemstock, i grannbyn Hospental ligger Winterhorn. Den skidåkning som är bäst i Andermatt är offpisten. Gillar du inte offpist

får du tråkigt om du är i dalen en vecka. Mycket av skogen i dalen är skyddsområde för gems = ingen skogsskidåkning vid dåligt väder. Dyra böter väntar om du åker skidor i dessa områden. Gemstock är det största liftområdet och det berg med störst fallhöjd. Pisterna ligger mestadels i skuggan och det ger fin snö långt efter snöfall. Efter snöfall är Gemstock alla offpiståkarens dröm. Stora ytor, bra lutning och nordsida. På andra sidan byn ligger Nätschen, som är snällare och soligare. Här är de flesta backarna blåa och röda. Likadant är det på Winterhorn.

Offpist

Gemstock är ett grymt offpistberg - i dubbel bemärkelse. Skidåkningen är riktigt bra, men också riktigt farlig. På det här berget finns många av ingredienserna för laviner: mycket snö, många konvexa ytor, brant lutning, stora ytor och många terrängfällor om lavinen väl gått. Ta med rätt kunskap och utrustning om du ska utanför pisterna. En

dag med bergsguide är inte dyrt om kompisgänget splittar notan.

Några fina åk om du har koll på läget:

Zumdorf

Ett fint åk i Hospental. Ta liften till toppen av Winterhorn. Håll skidåkarens vänster om den svarta pisten ner mot byn. Håll svagt vänster ner mot byn. Sikta sedan på längdspåret som löper parallellt med järnvägen nere i dalen. Håll dig borta från de delar av bergssidan som är skyddsområde för gems. Invänta den beställda taxin vid serveringen.

Felsental

Ett riktigt fint åk från toppen av Gemstock. Håll skidåkarens vänster från toppen, ner mot St Annaglaciären. Traversera vänster och håll höjd bort mot kammen, för att sedan fortsätta nedför i fallinjen. Tänk på att många av småsluttningarna kan vara riktigt luriga. Den sista biten går utmed en brant bäckravín. Här måste du hålla avstånd, vara försiktig och snabb; de branta sluttningarna upp till höger är ofta mycket lavinfarliga.

Gemstocks framsida

Åk ner under kabinen till toppen, men sedan ut åt höger och håll dig utmed klippan, ner mot Lutersee. Fint, lagom brant och lite brantare ibland. Liften tillbaka till mellanstationen från Gurschenalp.

Från Lutersee

Från Lutersee kan du åka hela vägen ner till byn. Här finns många roliga smårännor. Den branta ravinen som går parallellt med pisten ner mot byn kan vara krånglig att ta sig över på vissa ställen. Reka detta från liften.

Nätschen

I det här liftområdet finns det flera enkla och lite kortare åk. Från toppen går det att åka ner till järnvägen och följa den tillbaka mot liftarna. Ett annat åk är att åka från mellanstationen utmed järnvägen, ner till byn. Ganska flackt, men med rolig terräng.

fakta/davos

Var

Davos ligger i kantonen Graubünden i den sydöstra delen av Schweiz, inte så långt från den italienska gränsen. Det bor 13 000 invånare i Davos och staden är Europas högst belägna på 1 560 meters höjd över havet.

Resa

Kommunikationerna till och från Davos är riktigt bra. Det är enkelt att ta sig dit från alla håll, antingen med bil eller tåg. Närmaste flygplatsen finns i Zürich. Därifrån tar det två och en halv timma med bil eller tre timmar med tåg. Inga svenska resebyråer kör till Davos idag.

Skidåkning

Skidåkning i Davos är bra. Riktigt bra. Stora ytor, varierad åkning, kul pister, otroliga möjligheter till bra offpist och grym skogsåkning. Jag har åkt skidor på ett 15-tal skidorter i Schweiz och mina upplevelser i Davos hamnar högt upp på den listan. Det finns sex skidområden i dalgången, men bara Parsenn och Gotschna är sammanbundna. De övriga är Pisch, Jakobshorn, Rinerhorn och Madrisa. Totalt finns det 55 liftar, 110 markerade nedfarter och 310 kilometer pist. Med det är Davos en av Schweiz största skidorter. Säsongen är lång och Davos drar igång tidigt, redan 13:e november öppnar Jakobshornbahn. Persannbahn öppnar 26:e november och alla områdena klappar igen för säsongen i mitten av april.

Stort liftsystem betyder två liftkartor.

Liftkort

Ett liftkort för hela området kostar 61 CHF/dag eller 312 CHF/vecka (i skrivande stund var inte den här säsongens priser satta så det här är fjolårets priser). Om du planerar att spendera hela säsongen i Davos ska du passa på att köpa ditt säsongskort innan 30:e november. Då kostar det 915 CHF, men från och med 1:a december är priset 990 CHF.

Äta & bo

Eftersom Davos är en stad finns det många hotell och restauranger. För bokning av boende och mer information om Davos kan du surfa ut på www.davos.ch

Text: Mattias Fredriksson